

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ¹

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εν όψει του προβληματισμού για τη διαχείριση της μετάβασης σε μια ενεργειακή οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα (CO₂) και για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της στις τοπικές κοινωνίες που είναι έντονα εξαρτημένες οικονομικά από τη υφιστάμενη ανθρακική ενεργειακή παραγωγή, γίνεται μία αναφορά στα στοιχεία αυτά όσον αφορά την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και, ειδικότερα, το νομό Κοζάνης, όπου εντοπίζεται η καρδιά του προβλήματος.

2. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Από την περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας διοχετεύονται στο δίκτυο μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας υψηλής τάσης ετησίως περίπου 24.000.000 MWh από τους 5 ΑΗΣ (Ατμοηλεκτρικούς Σταθμούς) της ΔΕΗ Α.Ε. (Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, 51% ιδιοκτησία του δημοσίου σήμερα), ονομαστικής ισχύος 4.250 MW, στους οποίους καίγονται περίπου 50.500.000 t λιγνίτη που εξορύσσονται επιφανειακά από τα τοπικά Ορυχεία (επίσης ιδιοκτησίας της ΔΕΗ) και 1.300.000 t λιγνίτη άλλης προέλευσης (εισαγόμενο ή από ιδιωτικά ορυχεία). Η θερμογόνα δύναμη του τοπικού λιγνίτη κυμαίνεται γύρω από τις 1.300 Kcal/Kg (ή αντίστοιχα 5.500 MJ/Kg). Η ποσότητα των γαιωδών υλικών που μετακινούνται προκειμένου να εξορυχτεί ο λιγνίτης ξεπερνάει τους 300.000.000 t (όλα τα στοιχεία αφορούν το 2012). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην περιοχή της Μεγαλόπολης (Πελοπόννησος) το αντίστοιχο μέγεθος παραγωγής είναι 3.450.000 MWh με κατανάλωση 9.700.000 t τοπικού λιγνίτη αρκετά χαμηλότερης όμως θερμογόνας δύναμης.

Στην εξορυκτική και παραγωγική διαδικασία απασχολούνται σήμερα 6.500 με 7.000 εργαζόμενοι ως μόνιμο και έκτακτο προσωπικό της ΔΕΗ. Σε αρκετές εκατοντάδες εκτιμάται επίσης και το πλήθος των εργαζόμενων σε εργολάβους που εκτελούν έργα της ΔΕΗ.

Μία καλή εκτίμηση των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων βρίσκεται σε πρόσφατη (2012) μελέτη του ΤΕΕ (Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας) στην οποία υπολογίζεται ότι οι πολλαπλασιαστές εισοδήματος και απασχόλησης στη Δυτική Μακεδονία λόγω της λειτουργίας της ΔΕΗ υπερβαίνουν το 3. Η συμμετοχή στο τοπικό ακαθάριστο προϊόν είναι της τάξης του 25% (στο νομό Κοζάνης υπερβαίνει, πιθανότατα, το 50% και δεν υπάρχει άλλη μεμονωμένη οικονομική δραστηριότητα αξιόλογου μεγέθους).

Κατά την τελευταία 5ετία, με αφορμή τόσο τη ριζική αλλαγή του τοπίου στην αγορά

¹ Θόδωρος Καρώνης, Μηχανικός ΔΕΗ, μέλος του ΣΥΡΙΖΑ Κοζάνης

ηλεκτρικής ενέργειας (αυξημένη διείσδυση ιδιωτικών μονάδων παραγωγής με φυσικό αέριο, εισαγωγή κανόνων ανταγωνισμού, σταδιακή ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ και τεμαχισμός της) όσο και την εκπόνηση προγραμμάτων από την ΕΕ ή την κυβέρνηση για την ενεργειακή μετάβαση, έχει αρχίσει, κυρίως στο νομό Κοζάνης, η συζήτηση για την ονομαζόμενη *“μεταλιγνιτική περίοδο”*, τις επιπτώσεις της και τους τρόπους αντιμετώπισής των τελευταίων. Η συζήτηση περιπλέκεται από τη, διαπιστωμένη πλέον, μείωση των απολήψιμων κοιτασμάτων λιγνίτη (η κορύφωση της παραγωγής λιγνίτη τοποθετείται στο 2002) και την αδυναμία των υφιστάμενων μονάδων παραγωγής των ΑΗΣ να τηρήσουν τα νέα όρια εκπομπών ρύπων της ΕΕ, μετά το 2017, χωρίς σημαντικές επενδύσεις.

3. Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

3.1. Τα συνδικάτα της ΔΕΗ

Η αναφορές που ακολουθούν θα εστιαστούν στα συνδικάτα του κλάδου της ηλεκτρικής ενέργειας και, ειδικότερα, της ΔΕΗ, δεδομένου ότι δεν έχει προχωρήσει η συνδικαλιστική οργάνωση των εργαζομένων στις ιδιωτικές επιχειρήσεις ηλεκτροπαραγωγής.

Τα συνδικάτα της ΔΕΗ διακρίνονται σε πρωτοβάθμια (κατά χώρο εργασίας ή γεωγραφική περιοχή ή επαγγελματική ειδικότητα) και σε δευτεροβάθμιες ομοσπονδίες, με συντριπτικά κυρίαρχη τη ΓΕΝΟΠ. Στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας εκπροσωπούν περίπου 5.500 μόνιμους εργαζόμενους της ΔΕΗ αλλά αρνούνται σταθερά να εντάξουν στη δύναμή τους το συνεχώς αυξανόμενο πλήθος των εργαζόμενων με άλλες, σημαντικά δυσμενέστερες, εργασιακές σχέσεις και αποδοχές (έκτακτο προσωπικό της ΔΕΗ, που καλύπτει όμως πάγιες και διαρκείς ανάγκες, και το προσωπικό των εργολάβων της).

Στον δημόσιο λόγο των συνδικάτων της ΔΕΗ (τόσο προς τα μέλη τους όσο και προς το ευρύτερο κοινό) απουσιάζουν αναφορές για το ότι η χώρα έχει δεσμευτεί να μετακινηθεί σε μια νέα σύνθεση του ενεργειακού (και, ειδικότερα, του ηλεκτρενεργειακού) τομέα, προς ένα μοντέλο με πολύ χαμηλότερες εκπομπές CO₂ και πολύ μεγαλύτερη διείσδυση των ΑΠΕ. Ενδεικτικές του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζεται το θέμα από τα συνδικάτα είναι οι αντιδράσεις που έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς και παρουσιάζονται στη συνέχεια:

1. Έχουν προβάλει επανειλημμένα και με πολλούς τρόπους το αίτημα για αντικατάσταση παλαιών λιγνιτικών μονάδων της Δυτικής Μακεδονίας και εκσυγχρονισμός των σχετικά νεότερων, χωρίς να μειωθεί συνολικά ηλεκτρική ισχύς τους. Οι νέες μονάδες χαρακτηρίζονται ως *“αντιρρυπαντικής τεχνολογίας”* και *“φιλικές προς το περιβάλλον”*. Στις τοποθετήσεις αυτές παραβλέπεται ακόμη και το ενδεχόμενο της μη οικονομικής βιωσιμότητας τέτοιων (μακροχρόνιων)

επενδύσεων λόγω της αδυναμίας των υπό εκμετάλλευση κοιτασμάτων λιγνίτη να εξασφαλίσουν την επαρκή τροφοδοσία τους (υπονοείται, πιθανότατα, η διάνοιξη, νέων ορυχείων).

2. Οι υφιστάμενες μεγάλες ΑΠΕ θεωρούνται ως μια ευκαιρία πλουτισμού για μεγάλα συμφέροντα, εις βάρος των πολιτών και της ΔΕΗ, η οποία εξασφαλίστηκε μέσω επιρροής σε πολιτικές αποφάσεις.
3. Κάθε δημόσια θέση για περιορισμό της παραγωγής ενέργειας από τον λιγνίτη (σχεδιαζόμενο ή οφειλόμενο στην επερχόμενη εξάντληση των κοιτασμάτων στα ορυχεία που βρίσκονται σε λειτουργία) αντιμετωπίζεται από τα συνδικάτα ως επίθεση μεγάλων συμφερόντων που προσπαθούν να αποδυναμώσουν και να διαλύσουν την τελευταία, ίσως, μεγάλη δημόσια επιχείρηση. Στο πνεύμα αυτό τα συνδικάτα αντιτάχθηκαν έντονα και στην προ δετίας πρόθεση εγκατάστασης στην Ελλάδα ανθρακικών μονάδων (με εισαγόμενο λιθάνθρακα), σε συνεργασία της ΔΕΗ με την γερμανική RWE.
4. Εντονότατη αντίθεση διατυπώθηκε επίσης και στις δημόσιες τοποθετήσεις της Greenpeace και του WWF Ελλάς, με τις οποίες προβάλλονταν επανειλημμένα η άποψή τους ότι δεν έπρεπε να προχωρήσει η κατασκευή των σχεδιαζόμενων νέων λιγνιτικών Μονάδων στη Δυτική Μακεδονία (για αντικατάσταση παλαιών). Οι δύο οργανώσεις επικρίθηκαν ως υπερασπιστές ύποπτων συμφερόντων που στοχεύουν στην απαξίωση του λιγνίτη και οι απόψεις τους χαρακτηρίστηκαν ως *"ατεκμηρίωτες"*, *"αντιαναπτυξιακές"*, *"αντικοινωνικές"* και *"προκλητικές"*. Σημειώνεται ότι, τον Μάρτιο του 2013, υπογράφηκε η σύμβαση κατασκευής μιας νέας μονάδας, ισχύος 660 MW, με προβλεπόμενη έναρξη λειτουργίας μετά το 2018.

Κατά τα χρόνια του μνημονίου πάντως, η κυρίαρχη αντίθεση που εκφράζεται από τα συνδικάτα αφορά τους διάφορους κυβερνητικούς σχεδιασμούς για τον τεμαχισμό και τη σταδιακή πώληση της ΔΕΗ με παράλληλη αποδέσμευση του κράτους από τις υποχρεώσεις που αυτό θεωρούνταν ότι είχε αναλάβει (ρητά ή άρρητα) έναντι των εργαζομένων της και της τοπικής κοινωνίας. Στους σχεδιασμούς αυτούς επίσης θεωρήθηκε (χωρίς να διατυπώνεται ρητά) ότι εντάσσεται και η μείωση της λιγνιτικής παραγωγής, η *"μεταλιγνιτική περίοδος"*, και η σχετική με την περίοδο αυτή συζήτηση πέρασε σε δεύτερη προτεραιότητα.

Ανεξάρτητα πάντως από τις δημόσιες αυτές τοποθετήσεις, οι σχετικές δεσμεύσεις της χώρας προς την ΕΕ, είτε αφορούν την *"απελευθέρωση"* του τομέα της ενέργειας είτε τον σχεδιασμό για τη μείωση των εκπομπών ρύπων, δεν αμφισβητούνται ούτε από τις κυρίαρχες δυνάμεις των συνδικάτων που έχουν αναφορά στα κόμματα της Ν.Δ. και του ΠΑ.ΣΟ.Κ. ούτε, κατά βάση, από εκείνες που αναφέρονται στον ΣΥΡΙΖΑ.

3.2. Η ΣΤΑΣΗ ΑΛΛΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

A. “Μεταλιγνιτική περίοδος” και η συμβολή των ΑΠΕ

Ο όρος αυτός άρχισε να χρησιμοποιείται ευρέως στην περιοχή σχετικά πρόσφατα. Εκείνο που χαρακτήριζε το δημόσιο λόγο μετά το 1999, οπότε άρχισαν οι αναφορές στην “απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας”, ήταν η συνεχής επίκληση της ανάγκης να διατηρηθεί ο κυρίαρχος ρόλος της λιγνιτικής ηλεκτροπαραγωγής στη δυτική Μακεδονία και χώρα εξαιτίας των πλεονεκτημάτων που αυτή προσφέρει σε όλους.

Άλλοι τοπικοί φορείς που συμμετέχουν κατά καιρούς στο διάλογο για την “μεταλιγνιτική περίοδο” είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση, το περιφερειακό τμήμα του ΤΕΕ, οικολογικές κινήσεις και μεμονωμένοι επιστήμονες. Πρέπει να σημειωθεί ότι στο διάλογο γίνεται χρήση του όρου αυτού χωρίς να διευκρινίζεται πάντα με σαφήνεια από τους συμμετέχοντες αν αυτός αφορά το διαπιστωμένο γεγονός της επερχόμενης εξάντλησης των κοιτασμάτων λιγνίτη **ή** τους (μεταβαλλόμενους) κυβερνητικούς σχεδιασμούς, οι οποίοι εκλαμβάνονται ως δεδομένοι χωρίς να αναζητείται η αιτιολογία τους (αν πρόκειται δηλαδή είτε για συμμόρφωση στις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας στη μείωση των εκπομπών CO₂ είτε για αναγκαία προσαρμογή στην εξάντληση των κοιτασμάτων λιγνίτη) **ή** τον αντίστοιχο μακροχρόνιο προγραμματισμό της ΔΕΗ.

Ο εν λόγω όρος χρησιμοποιείται πλέον, με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα, σε κάθε (κυλιόμενο) μεσοπρόθεσμο επιχειρησιακό/αναπτυξιακό σχεδιασμό που εκπονείται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Απουσιάζει όμως κάθε αναφορά στα (άγνωστα) σχετικά αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί σε κάθε περίοδο και, τελικά, η διαρκής επίκλησή του μοιάζει περισσότερο με προσπάθεια εκείνων που σχεδιάζουν να πείσουν την κοινωνία (τους ψηφοφόρους) ότι έχουν επίγνωση της κρισιμότητας της κατάστασης παρά με εξαγγελία συνεκτικού και συγκεκριμένου προγράμματος, στην υπηρεσία ενός οράματος για το μέλλον της περιοχής που θα μπορούσε να πυροδοτήσει ένα περιφερειακό αναπτυξιακό ντόμινο.

Όπου αναγνωρίζεται σαν αιτία της μεταλιγνιτικής περιόδου η εξάντληση των κοιτασμάτων, προτείνεται να εξορθολογιστεί η εκμετάλλευση των υπολειπόμενων με κριτήριο την πλήρη απόληψη των ποσοτήτων λιγνίτη που απομένουν στα υφιστάμενα ορυχεία, με ελεγχόμενο, σταδιακά (και όχι απότομα) μειούμενο, ρυθμό, ο οποίος θα επιτρέψει την αποφυγή του σοκ της περιοχής από τη σχεδιαζόμενη απότομη και μεγάλη μείωση της λιγνιτικής ηλεκτροπαραγωγής μετά το 2021.

Σε αρκετές περιπτώσεις μελετών αμφισβητείται τεκμηριωμένα η άποψη της εξάντλησης των κοιτασμάτων με το επιχείρημα της ύπαρξης βεβαιωμένων ανεκμετάλλευτων αντίστοιχων σε περιοχές της Δυτ. Μακεδονίας που δεν έχουν διανοιχτεί ορυχεία. Οι μελέτες αυτές δεν επισημαίνουν επαρκώς τα μεγάλα κόστη και την ανάγκη ευρύτερων κοινωνικών συναινέσεων που απαιτούνται για τη διάνοιξη των νέων ορυχείων και την αναβάθμιση των ΑΗΣ ή την αντικατάστασή τους, θεωρώντας ότι πρόκειται για θέματα

που μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά εφόσον υπάρξει η ανάλογη πολιτική βούληση. Δεν επισημαίνουν επίσης ούτε την τοπική περιβαλλοντική επιβάρυνση, με το σκεπτικό ότι οι σύγχρονες τεχνολογίες μπορούν πρακτικά να την ελαχιστοποιήσουν.

Ελάχιστες δημόσιες τοποθετήσεις υπήρξαν που να υποστηρίζουν τη δυνατότητα συνέχισης της ενεργειακής δραστηριότητας της περιοχής (υπονοώντας ένα "ικανοποιητικό", σε σχέση με το τρέχον, επίπεδο απασχόλησης) με την ανάπτυξη τοπικά βιομηχανίας για κατασκευή εξοπλισμού ΑΠΕ σε μεγάλη κλίμακα. Οι τοποθετήσεις αυτές, όμως, όμως δεν αποδείχτηκαν επαρκείς για την έναρξη ενός τέτοιου διαλόγου. Ανάλογες αλλά ασαφέστερες εξαγγελίες υπάρχουν και στα κατά καιρούς επιχειρησιακά προγράμματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι οποίες υπονομεύονται από την ανεπάρκεια και τον βερμπαλισμό που χαρακτηρίζει τον σχεδιασμό για τη μεταλιγνιτική περίοδο, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.

Υπάρχει, συνεπώς, έλλειμμα εμπιστοσύνης, της τοπικής κοινωνίας αναφορικά με τις δυνατότητες απασχόλησης που θα μπορούσαν να στηρίξουν οι ΑΠΕ. Σ' αυτό συνέβαλαν επίσης, αφενός μεν η πομπώδης εξαγγελία ενός γιγαντιαίου Φ/Β πάρκου που θα εγκαθιστούσε, υποτίθεται, η ΔΕΗ στην περιοχή (ισχύος 200 έως 300 MW, μαζί με εργοστάσιο κατασκευής του εξοπλισμού) στις εκτάσεις των εξοφλημένων ορυχείων, η οποία αποδείχθηκε μεγαλοπρεπές ψεύδος, και, αφετέρου, η ασήμαντη σχετική επίδραση που διαπιστώθηκε ότι είχε τόσο η εγκατάσταση πολλών μικρών φωτοβολταϊκών πάρκων στην περιοχή όσο και μεγάλων αιολικών συγκροτημάτων (π.χ. στο όρος Βέρμιο)

Β. Η στάση της κοινωνίας απέναντι στη λιγνιτική δραστηριότητα

Στις άμεσα πληττόμενες από τη λιγνιτική δραστηριότητα περιοχές έχουν συσταθεί, μετά το 2005, διάφοροι κατακερματισμένοι σύλλογοι "Ανέργων και Περιβάλλοντος". Η βασική τους μέριμνα όμως φαίνεται ότι εξαντλούνταν στην άσκηση πιέσεων για την πρόσληψη των μελών τους από τη ΔΕΗ, στο όνομα των συνεπειών που υφίστανται από τις (υπαρκτές) περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις. Σε προγενέστερες περιόδους, όταν η λιγνιτική δραστηριότητα αναπτύσσονταν αντί να συρρικνώνεται, το σχετικό αίτημα δεν είχε ουσιαστική κοινωνική βάση, αφού οι πληττόμενοι προσλαμβάνονταν στη ΔΕΗ και η ακίνητη περιουσία τους που απαλλοτριώνονταν, αποζημιώνονταν με τίμημα που θεωρούνταν από τους ίδιους ικανοποιητικό.

Χαρακτηριστικά της στάσης της κοινωνίας και των περισσότερων (πλην φτωχινών εξαιρέσεων) συλλογικών φορέων της περιοχής αποτελούν και τα εξής:

- Η ανάγκη εμπειριστωμένης, μακροχρόνιας έρευνας στη περιοχή για τις επιπτώσεις στην υγεία των κατοίκων από τη λιγνιτική δραστηριότητα ουδέποτε απέτέλεσε ουσιαστική προτεραιότητα και απαίτηση προς τη ΔΕΗ ή το κράτος. Σχετική πρωτοβουλία της 2βάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης που είχε εξαγγελθεί πριν από μερικά χρόνια αδρανοποιήθηκε.
- Ασθενής ήταν επίσης και η απαίτηση ποσοτικής αποτίμησης της οριστικής απώλειας

των νερών στους υδροφόρους ορίζοντες που καταστράφηκαν αναγκαστικά από τα Ορυχεία και της, από αυτή την αιτία, εκτίναξης του κόστους άρδευσης και ύδρευσης της περιοχής.

- Η αποκατάσταση των εδαφών στις εκτάσεις των ορυχείων, όπου έχει τελειώσει ο λιγνίτης, και η επαναπόδοσή τους για καλλιέργεια, έχει αφεθεί επί της ουσίας στην ασαφή πρόθεση της ΔΕΗ να εφαρμόσει τις σχετικές νομοθετικές προβλέψεις, και δεν αποτελεί “σκληρή” διεκδίκηση της τοπικής κοινωνίας. Το αποτέλεσμα σήμερα είναι ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό έχει αποκατασταθεί, η επαναπόδοση των εδαφών σκοντάφτει στα “ιερά” ιδιοκτησιακά δικαιώματα των μετόχων της Α.Ε. (πλέον) ενώ το πραγματικά δυσθεώρητο οικονομικό κόστος για την εκ των υστέρων αντιμετώπιση του θέματος (το συσσωρευμένο έλλειμμα του ΛΑΓΗΕ είναι μικρό σε σχέση με αυτό) δεν βρίσκει αποδέκτες πρόθυμους και ικανούς να το σηκώσουν. Η προωθούμενη ιδιωτικοποίηση και διάλυση της ΔΕΗ φαίνεται “ξεχνάει” επιμελώς αυτό το χρέος προς την περιοχή, παρά τις υπενθυμίσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Γ. Διαχείριση τοπικών οικονομικών πόρων

Η τοπική αυτοδιοίκηση (κυρίως η 2^{ου} βαθμού) διαχειρίστηκε και διαχειρίζεται, παράλληλα με τα κονδύλια των περιοδικών προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης της Ε.Ε., και ποσά της τάξης των 250 εκατομμυρίων € που προέρχονται από το ειδικό τέλος που καταβάλλει στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας η ΔΕΗ από το 1997, ως ποσοστό επί του ετήσιου τζίρου της (“Τοπικός Πόρος Ανάπτυξης” ή “Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα”). Παρά τη μεγαλύτερη ευχέρεια διαχείρισης που προβλέπεται για τον εν λόγω πόρο σε σχέση με τα ευρωπαϊκά κονδύλια, η μέχρι σήμερα αξιοποίησή του αναδεικνύει σημαντικά προβλήματα, που χαρακτηρίζουν, πιθανότατα, και τις περισσότερες περιφέρειες της χώρας:

- Ο πόρος χρησιμοποιήθηκε σε αναγκαίες υποδομές για την ποιότητα ζωής των πολιτών καθώς επίσης σε υποδομές αγροτικής και τουριστικής ανάπτυξης καθώς επίσης σε στήριξη (επενδυτική, οργανωτική, διοικητική, εκπαιδευτική) τοπικών επιχειρήσεων, με αμελητέα, όμως, δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας. Επικράτησε συχνά μια (μη ομολογούμενη) “κευσιανού” τύπου λογική για τη χρηματοδότηση περιστασιακής απασχόλησης και τη δημιουργία εισοδημάτων (με αδιαφανή, συχνά, κίνητρα και κριτήρια), εναποθέτοντας τις ελπίδες αξιοποίησης των σχετικών πολλαπλασιαστικών επιδράσεων, στην “αγορά” και στην “επιχειρηματικότητα”. Πρακτικά δεν υπήρξε απολογισμός για τον βαθμό επίτευξης των μεγαλεπήβολων σχετικών προγραμματικών στόχων που εξαγγέλονταν κατά περιόδους σαν απόρροια σχετικών μελετών. Στις τελευταίες, απουσιάζει χαρακτηριστικά η σύνδεση, τόσο της επιστημονικοφανούς μορφής-δομής (ίσως για λόγους προσαρμογής σε σχετικά πρότυπα της ΕΕ) όσο και του τυποποιημένου βερμπαλισμού τους (“ανάπτυξη”, “καινοτομία”, “όραμα”, “κοινωνική συνοχή”, “αειφορία”) με μια επιστημονική αποτίμηση της αναμενόμενης επίδρασης των

προτεινόμενων συγκεκριμένων επεμβάσεων στον συγκεκριμένο τόπο και χρόνο.

- Ο τρόπος διαχείρισης του πόρου ανέδειξε επίσης την επί της ουσίας αδυναμία της τοπικής αυτοδιοίκησης και των άλλων τοπικών φορέων (εμποροβιομηχανικά επιμελητήρια, εκπαιδευτικά ιδρύματα κλπ) να δράσουν συγκροτημένα και να οραματιστούν, να σχεδιάσουν και να ιδρύσουν, δομές, οι οποίες θα αναπτύσσουν και θα στηρίζουν τοπικά παραγωγικά σχήματα διάφορων μορφών (ιδιοκτησιακών/ διαχειριστικών) και μεγέθους, αποτελεσματικά και ανθεκτικά στο χρόνο, ικανά να δώσουν επαγγελματική διέξοδο (εναλλακτική της ΔΕΗ) σε άξιο λόγο ποσοστό των κατοίκων της περιοχής. Τώρα το σοκ της μετάβασης επέρχεται απειλητικό.

4. ANTI EΠΙΛΟΓΟΥ

Η απαξίωση και εγκατάλειψη ενός τοπικού ενεργειακού πόρου, με αποφάσεις που εκλαμβάνονται περισσότερο ως πολιτικές επιλογές παρά ως αναμφισβήτητες οικουμενικές αναγκαιότητες, για τον οποίο (πόρο) έχει αναγνωριστεί μακροχρόνια πολλαπλά θετική συνεισφορά σε τοπικό και εθνικό επίπεδο (αν και έχουν υποτονιστεί ή υποβαθμιστεί οι τοπικές πολλαπλές παρενέργειές του), με φόντο τον κατακερματισμό και την εκποίηση της μεγαλύτερης δημόσιας παραγωγικής επένδυσης διαχρονικά (Ορυχεία, ΑΗΣ, Δίκτυα) και, παράλληλα, το αίσθημα καταστροφής κάθε μελλοντικής οικονομικής προοπτικής για χιλιάδες κατοίκους της Δυτικής Μακεδονίας, χωρίς διαφαινόμενη εναλλακτική λύση γι' αυτούς, δεν μπορεί να αποτελέσει ευνοϊκό περιβάλλον για την αποδοχή της μετάβασης στην οικονομία χαμηλών εκπομπών CO₂. Ο μόνος δρόμος της μετάβασης που έγινε τοπικά "αποδεκτός" ήταν αυτός των ισχυρά επιδοτούμενων (αρχικά τουλάχιστον) επενδύσεων σε φωτοβολταϊκά συστήματα, για εκείνους που διέθεταν την αναγκαία (καλλιεργούμενη, δυστυχώς) γη και μέρος, τουλάχιστον, του απαιτούμενου επενδυτικού κεφαλαίου.

Η αναγκαία πολιτική αποσαφήνιση του περιεχομένου του όρου "*παραγωγική ανασυγκρότηση*", τόσο για τη Δυτική Μακεδονία όσο και για τις υπόλοιπες περιφέρειες, στα πλαίσια της παρουσίασης μιας συνολικής σχετικής αντίληψης για τη χώρα (που θα περιέχει σαφώς και την -κρίσιμη- διάσταση της ενεργειακής μετάβασης), σε σύγκρουση με τη συντελούμενη παραγωγική αποδιάρθρωση και εκποίηση (την κυβερνητική: "*έξοδο από την κρίση*"), εκκρεμεί. Η μη σύνδεση της αναγκαιότητας και της κρισιμότητας της ενεργειακής μετάβασης με ένα τέτοιο σχέδιο, ικανό να εμπνεύσει και να κινητοποιήσει ατομικές και συλλογικές δυνάμεις και πρωτοβουλίες, μετατρέπει τελικά (στις συνειδήσεις των πολιτών) αυτή τη μεγάλη αλλαγή σε δόγμα ή σε προπαγάνδα, τοποθετώντας την στο ίδιο επίπεδο αξιοπιστίας με τις πολυάριθμες, μνημονιακής προέλευσης, "*αναγκαίες προσαρμογές και θυσίες*" και τη σχετική "*TINA*" (*There Is No Alternative*).